

FOAIA DIECESANĂ

Organ al Eparhiei gr. or. rom. a Caransebeșului

APARE DUMINECA

Prețul abonamentului:	Prețul inserțiunilor	Correspondențele se adresează redacțiunii „FOAIA DIECESANĂ” iară banii de prenumerațiune și inserțiunile la ADMINISTRATIUNEA
Pentru Austro-Ungaria pe an 10 coroane	Pentru publicațiuni oficioase, concurse edicte etc. publicate de 3 ori, dacă conțin până la 150 de cuvinte 6 cor., până la 200 de cuvinte 8 cor. de aci în sus 10 coroane	Librăriei și Tipografiei diec. în Caransebeș
” România ” pe 1/2 an 5 ”		
” ” ” și străinătate pe an 14 franci		
” ” ” ” pe 1/2 an 7 ”		

Influența lucrărilor religioase-morale din viața familiară asupra educațiunii copiilor

I

Înainte de a intra în materia temei puse în fruntea acestor șire vom vorbi în genere despre importanța lucrărilor religioase-morale.

Lucrări religioase-morale sunt toate faptele, ce le săvârșește omul cu știința și voință liberă. Faptele se numesc bune, dacă stau în consonanță cu învățătura bisericii noastre, și rele, dacă sunt contrare acestei învățături.

Lucrările religioase-morale pot fi privite de înșiși copiii, când ele se săvârșesc înaintea lor, și pot fi înfățișate copiilor prin istorisiri. Privind o lucrare, când se săvârșește zicem, că avem înaintea noastră un exemplu viu, pe care îl intuim direct sau nemijlocit; înfățișându-ni-se o lucrare prin mijlocirea istorisirii, zicem, că avem înaintea noastră un exemplu istoric, pe care-l intuim indirect sau mijlocit.

Lucrările religioase-morale, fie ele exemple vii sau istorice, sunt de o importanță foarte mare pentru înăbușirea sufletului cu cunoștințe reale, pozitive pentru că, după cum se știe, tot ce e abstract, d. e. noțiunile și regulile și maximile, dacă nu se ilustrează prin exemple, rămân pentru copil în cele mai multe cazuri neînțelese. Însămănătatea exemplelor însă se arată și mai mult încă pe terenul vieții practice și în speșial al religiosității și moralității. Aici ele au o influență mult mai mare decât orice învățatură dată prin cuvinte, și aceasta din cauza, căci prin exemple se arată nu numai că ceva e de a se face, dar și că aceea se poate face și cum e de a se face. De aci vine, că exemplele asupra copiilor și anume asupra simțului lor de imitare și chiar asupra ambițiunii lor exercită o admirabilă, putere atractivă, precum se arată și prin cunoscutul proverb: „Verba movent, exempla trahunt”, (vorbele mișcă, exemplele trag). Se poate zice, că copilul după exemple învață a vorbi,

a umbla, a-și întrebuița mâinile și a săvârși aproape toate lucrările, atât cele ce și-le alege liber, cât și cele ce i-se impun; tot prin exemple copilul se introduce și în modul de viață și în ocupațiunile și în dătinile oamenilor, cu cari locuiește împreună, fiind atras prin ele pe nesimțite, ca să imiteze une ori până și schimele și cele mai amănunte apucături caracteristice ale aceloră.

Lucrările religioase-morale sunt mai departe de mare importanță pentru formarea conștiinții religioase-morale. Este știut, că ori ce lucrare religioasă morală, apreciată obiectiv după intențiunea autorului ei, după chipul executării și urmările ei, produse în sufletul nostru idei religioase-morale corecte, învățături adevărate. După cum sunt lucrările, bune sau rele, așa și învățăturile pozitive sau negative. Cele pozitive ne spun ce trebuie să credem și să facem, cele negative ce să nu credem sau să întrelasăm de a face. Ideile produse din lucrările religioase-morale, dimpreună cu sentimentele și nizuințele născute în urma lor, se cotolesc în sufletul nostru în neșumărate grupe dând astfel naștere la felurite convingeri religioase-morale despre ceea-ce este bun, frumos și drept și despre ceea-ce este nedrept, urât și rău. Toate aceste convingeri constituiesc conștiința religioasă-morală. Această conștiință ne spune, dacă lucrările noastre corespund legilor morale sau nu, dacă sunt de îndeplinit sau de întrelăsat și după îndeplinire dacă sunt de aprobat sau de condamnat.

Lucrările religioase-morale sunt în fine o școală pentru deprinderea voinții întru realizarea binelui și evitarea răului. Învățăturile religioase-morale se pot câștiga și prin învățare mecanică. Învățăturile câștigate însă pe această cale sunt o posesiune curat spirituală, departe de inimă, și prin urmare lipsite de puterea convingătoare, ce ni-o dau învățăturile câștigate pe baza așteptării exemplor, din cauza că voinții nu i-s'a dat ocaziune să cunoască și modul, cum să se satisfacă recerințelor învățăturilor religioase-morale.

¹ Ioan Popescu : Pedagogia, Sibiu, 1902, pag. 292.

Învățăturile scoase din exemple, intuite direct ori indirect, sunt abstrucțiuni din lucrări, în cari se oglindează nu numai modul, cum trebuiesc împlinite acele învățături, ci și urmările, cari le-a avut aplicarea învățăturilor respective. Voința în aceste exemple are cu prisosință ocaziune a-și câștiga esperință, a face școală intru împlinirea convingerilor religioase-morale și a devini cu timpul caracter religios-moral, adecă o voință constantă și consecventă în a face binele².

Domnul nostru Isus Cristos încă se folosește de ezemple vii și istorice la propunerea învățăturilor sale mântuitoare. El singur ca „domn și învățător“ spală picioarele apostolilor³, atrage atențiunea învățăceilor săi la văduva săracă și darul ei⁴, le istorisește parabola fiului rătăcit⁵, când voește să-și convingă învățăceii de veritatea și bunătatea învățăturilor sale despre umilintă, jertfirea cu inima curată, iertarea păcătoșilor, cari se pocăiesc, etc.

(Va urma)

Sântirea bisericii gr. or. române din Cadar

Comuna bisericească gr. or. română din Cadar, din protopresbiteratul Buziașului, este o comună mică, și ca atare cu greu a putut deodată să-și rădice școală și biserică. După recerintele timpului de azi, fiind aceste două faculare încă din vechime și de tot necorespunzătoare n'au mai putut suferi amânare și deci la întetirea organelor noastre bisericești poporul nostru a susținut și-a și rădicat școala corespunzătoare înainte de asta cu câțiva ani. Zidirea bisericii însă nu și-a putut lua începutul fără de un concurs estraordinar, și zeci de ani ar mai fi trecut până poporul nostru din comună ar fi dus la îndeplinire rădicarea bisericii, dacă nu avea norocire să aibe în sânul său un coreligionar, pe proprietarul mare din loc, baronul Duka, consulul Austro-Ungariei la Stuttgart, care dinpreună cu ilustrai doamna soție, baronesa Duka, născută baronesa Nicoliciu, ambii născuți și crescuți în religia noastră ortodoxă, au jertfit 19,000 coroane, pe când comuna bisericească s'a deobligat a jertfi 4000 cor. din care 2000 coroane a și solvit. Planul făcut de espertul tehnic Karsai din Timișoara a fost prezentat în persoană de ilustrul baron și de d-l protopresbiter la superiorii diecezei noastre, cari prin Consistorul diecezan l-au și aprobat și astfel s'a început anul trecut 1903 edificarea, carea s'a terminat anul acesta, iar Dumineca trecută s'a și sântit biserică în mod provizor de cătră protopresbiterul tractual.

Biserica e zidită din material solid și tare, acoperită cu țiglă roșie, iar turnul cu tinichea. Curtea bisericii este îngrădită cu stâlpi de lemn și drot.

² Dr. Ioan Stroia: Istoria profană în școalele poporele. Foaiă pedagogică, An. I, pag. 372.

³ Ioan 13, 4 ss., vezi și Luca 22, 26 ss.

⁴ Luca 21, 1-4.

⁵ Mateiu 18, 29-35

La capătul altarului este întruna zidită și cripta familiară a familiei Duka, în care se transpun din curtea vechei biserici osemintele repositurilor și se vor așeza și pe viitor morții acestei familii.

Iconostasul cu strănile și scaunele din biserică sunt operele recunoscutului sculptor *Ioan Cotărlă* din Oravița, iar pictura și auritura acestora a pictorului *Filip Mateiu* din Văsova.

Sântirii bisericii a premers colaudarea prin d-l Protopresbiter, Sâmbăta, cu care ocaziune s'au constatat toate în consonanță cu planurile și așteptările d-lui baron și poporului. În aceeași zi, sara, corul plugarilor din Izvin invitat și sosit ca să cânte liturgia în ziua de sântire, sub conducerea bravului învățător Amandia, însoțit de poporul nostru din Cadar a dat o serenadă d-lui Baron, iar învățătorul din loc, d-l *Alexandru Lazar* prin o cuvântare aleasă a mulțămit protectorilor bisericii în numele poporului pentru jertfele aduse pe altarul bisericii.

Mâne zi, ziua de sântire poporul din comună cu mic cu mare precum și mulți din alte comune învecinate, au grăbit la biserică. Precis la 10 oare bubuitul treascurilor și sunetul armonios al clopotelor vestiau sântirea bisericii. S'a început sântirea apei prin d-l protopop, preotul local *Eugeniu Georgiu*, fiul acestuia *Emil Georgiu*, preot în Șoșdea, și ginerele *Isaia Suru* preot în Duboz. D-l protopop a sântit altarul, naia și tinda în mod impunător și solemn, după care a urmat încunjurarea bisericii și sântirea pe din afară precum și cripta familiară.

După aceea s'a început sântă liturgie pontificală de numiții preoți precum și de ierodiaconul *Macarie Gușcă*, iar cântările le-a executat corul din Izvin. La întreg actul sântirii a luat parte baronul baronesa și încă trei rudeni, apoi protopretorul cercual *Iosif Unger* și notarul comunal.

La „Priccasna“, d-l protopresbiter a ținut o predică acomodată și instructivă pentru popor despre sânta biserică, în decursul căreia a mulțămit ilustrai familii Duka, pentru că a pus la cale și a dus cu mari jertfe la realizare zidirea bisericii, apoi poporului, care încă și-a adus obolul său, preotului și în deosebi învățătorului *Al. Lazar* și judeului comunal, cari mai mult au ostenit în timpul, cât a durat edificarea; tot așa a mulțămit popularului protopretor *Unger* pentru sprijinul său dat ca atare și în fine corului vocal mixt și dirigentului învățător *Amandia* din Izvin, pentru că au contribuit la mărirea festivităților, iar la fine îndreptându-să cătră altar a rugat pe Atotputernicul, ca să-și reverse darul și binecuvântarea sa peste sânta biserică și credincioșii ei.

După s. liturgie d-l Baron a întrunit la masa sa pe lângă membrii familiei, pe d-l protopop, pe comisarul școlar *Ioan Marcu* și pe diaconul calugăr.

În decursul mesei, la dorința d-lui Baron s'a dat în numele său, a doamnei Baronese, și a oaspeților două telegrame, una Prea Sântitului Domn Episcop diecezan, iar alta Inalt Preacuvioșiei Sale d-lui Arhi-

mandrit și vicar-episcopesc Filaret Musta, prin cari s'a manifestat venerațiunea și devotamentul tuturor.

Închei cu rugarea, ca bunul Dumnezeu să ajute poporului nostru în toate întreprinderile sale religioase-morale, și să susțină mulți ani pe protectorii săi, iar bisericii noastre astfel de evlavioși creștini ortodoxi și protectori, cum este și ilustra familie Duka din Cadar.

Unul din cei de față.

Sântirea bisericii din Sinersig

Această sântire sa făcut la 26 Octombrie a. c. v. în ziua de S. M. Martir Dimitrie care este hramul bisericii.

Pr. On. D. protopresbiter Ioan Pepa ca delegat a-l P. S. S. D-lui Episcop diecezan a fost întâmpinat în numita zi încă în pădurea Căpătului.

Între sunetele clopotelor și bubuitul treascurilor a sosit la biserică unde așteptă poporul îmbrăcat sărbătorește în frunte cu On. părinte V. Pirtea și cu alți inteleginți din loc și jur.

Părintele Pirtea a bineventat pre P. On. D. protopresbiter prin cuvinte alese cari s'au finit cu lungi aclamări.

Santa liturgie a pontificat-o P. On. D. protopresbiter cu asistența On. D. preoții: *Moisă Alexiu* din ~~Sinera~~ *Arnam Ciocoi* din ~~Sinera~~ *Emiliiu* ~~Georgiu~~ din ~~Soșdia~~ și *V. Pirtea* din loc.

Cântările de strană le-a executat părintele *Meda* din Dezești cu D-ni învățatori *Corneliu Crainicescu* din Valeapai și *Romulus Crainicescu* din Duleo; iar responsoriile le-au cântat școlarii cu mare sârguință.

La rugăciunea amvonului s'a făcut sântirea apei și a bisericii, după care — P. On. D. protopresbiter a ținut o cuvântare plină de învățături și care a stors lacrimi de bucurie din ochii multora.

După cuvântarea P. On. D. protopresbiter părintele Pirtea într'o cuvântare binealcătuită aduce în relief fazele, prin care a trecut aceasta comuna greu cercată și dă mărire lui Dumnezeu, care i-a dat putere a o scăpa.

La finea liturgiei s'a încunjurat biserică și la intrare în biserică P. On. D. protopresbiter a cetit rugăciunea pentru sântirea celor două clopote noi și le-a stropit cu aghiazmă.

După finirea liturgiei toți preoții învățătorii precum și alți onorațiori au luat parte la masă comună, ce s'a dat în ospitala casă a părintelui Pirtea.

Proiectul de lege

referitor la modificarea articolului de lege XXXVIII din 1868 și a articolului de lege XXVIII din 1876.

(Urmare)

§. 20. Toți copiii obligați să cerceteze școala, după ce au absolvat cursul zilnic de șese ani în

școala elementară poporala cu succes corespunzător și nu se împărtășesc de altă instrucție (școala superioară poporala, civilă, ori medie), au să cerceteze trei ani de-arândul, de la împlinirea anului 12 până la împlinirea anului 15 de etate, *cursul de repetiție* al școlii elementare poporale.

§. 21. În cursurile de repetiție pe lângă instruirea în cunoștințele generale sunt a se ținea în vedere în comunele cari se ocupă cu agronomia în prima linie obicinuitele ramuri ale economiei, la fete în deosebi economia de casă, iar în comune cari se ocupă cu comerțul și industria, interesele industriei și ale comerțului. În urmare, cursul de repetiție se împarte în curs economic și curs industrial (comercial), ori apoi, într'u cât raporturile locale motivează lucrul, în un curs de ambele direcțiuni. Cu privire la cursul de repetiție comercial ori industrial, servesc de cinozură dispozițiunile referitoare la școlile de sodali, din art. de lege XVII, anul 1884, §§-ii 80—87.

§. 22. Cursul de repetiție la școlile poporale elementare este a se aduce în legătură organică cu cursul zilnic de instrucție, și în el sunt a se propune studii corăspunzătoare raporturilor locale, ca: economia de câmp, grădinăritul, economia de casă, cum și cunoștințe generale Pretutindeni unde statul ori comuna susține cursul zilnic al școlii elementare poporale, îngrijește tot statul, respective comuna, să fie înființat și susținut cursul de repetiție, întrebuintând spre acest scop localitățile existente de instrucție și arangiamental ce l' posed. Învățătorii de stat și comunali au să facă instrucția în cursurile de repetiție fără rebonificare specială.

Confesiunea, ca susținătoare de școlile are să se îngrijească de înființarea și susținerea unui curs de repetiție corăspunzător, determinațiunilor legii, prezente, pretutindenea unde învățătorul, sub titlul întregirii de salar ori sub titlul de „cuișvenale“ *primește ajutor de la stat*. Un astfel de învățător are să conducă cursul de repetiție asemenea fără plată.

Chiar și acolo, unde confesiunea grijește, numai de cursul zilnic al școlii poporale elementare, dar comuna înființază și susține curs de repetiție, *confesiunea are să lase spre folosire în scopul acesta localitățile și aranjamentul școlii*. Învățătorul poate însă să fie obligat numai la cel mult 36 oare de instrucție pe săptămână, la cursul zilnic și cel de repetiție al școlii poporale elementare.

§. 23. În comunele mai mari, în cari numărul celor obligați să umbe la cursurile de repetiție înființate în direcție agronomică atinge suma de cel puțin o sută, iar mijloacele materiale ale comunei o permit această instrucția agronomică o prevede în cursul respectiv un învățător de specialitate, numit anume în postul creat spre acest scop. De altcum și în asemenea comune sunt decizătoare dispozițiunile cuprinse în paragraful premergător.

§. 24. În cursul de repetiție anul școlar ține cel puțin opt luni. În vreme de iarnă (1 Novembre până la finea lui Martie) sunt a folosi pentru instrucție *șapte oare pe săptămână*, iar în celalalt rest de an *patru oare pe săptămână*. Afară de aceasta, atât în cursul agronomic, cât și în cel industrial (comercial) copiii vor fi instruiți iarna, în o oară pe săptămână, în gimnastică și în cele mai elementare esereții militare.

De instruirea elevilor din respectivele cursuri de repetiție în religiuine și morală, câte o oară în *fiecare Duminecă*, au să grijească *confesiunile respective*, pe baza §-lui 57 din art. de lege XXXVIII anul 1868.

§. 25. Planul de învățământ pentru cursul de repetiție îl stabilește ministrul de culte și instrucțiune, în înțelegere cu ministrul de agricultură, respective de comerț, și cu ministru pentru apărarea țării. Cu privire la instrucția și planul de învățământ în cursurile de repetiție susținute de confesiuni, cum și la manualele și recuizitele folosite aci, sunt decizatoare dispozițiunile §§-lor 17 și 18 din legea aceasta.

§. 26. Orele de instrucție teoretică și practică sunt a se ține, după putință, ziua. Băeții au să fie separați de fete la instrucția practică totdeauna. Dacă la un curs de repetiție numărul elevelor e cel puțin cincizeci, separarea de cătră băeți este obligatoare și la instrucția din cunoștințele generale.

§. 27. În cursurile de repetiție instrucția se face în mod cu totul gratuit. Elevii n'au deci să plătească nici taxă de înscriere, nici taxa la fondul de pensiune al învățătorilor.

§. 28. În cursurile de repetiție cu direcție agronomică, însărcinează autoritatea școlară locală cu instrucția în obiectele agriculturii, respective aplică un învățător diplomat de la școala poporală, elementară, care a luat parte la cursul agronomic ordonat din partea ministrului de agricultură a se ține în fiecare an cu învățătorii de la școlile populare, și despre absolvarea cu succes e acestui curs a primit certificat. În lipsa unui astfel de învățător poate fi încredințat, cu aprobarea inspectorului regesc de școale, și un astfel de învățător de la școala poporală elementară, însă în mod provizor, care are cunoștințe practice în ramii agromiei, dezvoltate în respectiva comună. Un astfel de învățător însă are să facă în doi ani cursul agronomic.

§. 29. Într'un post sistemizat în mod special de învățător agronomic poate fi pus numai un învățător diplomat de la școala elementară poporală, care într'o școală agronomică de stat a făcut cu succes cursul de doi ani și a eșit calificat ca învățător agronomic pentru școala poporală elementară. Învățătorul special de agronomie e obligat să dea instrucție teoretică și practică 36 ore pe pe săptămână. Organizarea și ordinea de instrucție în aceste cursuri o stabilește ministrul de agricultură în înțelegere cu ministrul de culte și instrucțiune.

§. 30. Cu postul de învățător special de agricultură, sistemizat anume la școlile care nu sunt ale statului, e împreună un salar de cel puțin 1200 coroane, adaus de 100 coroane tot la 5 ani, lucru ce se repetează de șese ori, locuință în natură (cel puțin două camere, bucătărie și apartimentele necesare), eventual bani de cuartir, cum și folosirea unei grădini în mărime de $\frac{1}{4}$ juger, sau echivalentul acesteia.

§. 31. Scopului instrucției practice din agricultură îi servește de regulă grădina școlară, ori în lipsa acesteia, partea ce poate fi folosită din grădina comunală de pomi. Dacă lipsește, ori dacă nu ajunge terenul pentru scopurile unui curs agronomic de repetiție provăzut cu învățător de specialitate, comuna are să grijească de alt teren acomodat și de recuizitele necesare pentru instrucția în agricultură, respective pentru aranjamentul agronomic.

§. 32. Comunele pot să fie împărțite de ajutor de stat la înființarea și susținerea cursurilor agronomice de repetiție, pe baza recomandării comisiunii administrative, din sumele votate de parlament în scopul acesta.

Capitulul III.

Dotarea învățătorilor comunali și confesionali și dreptul disciplinar eserciat din partea statului

§. 33. Salarul anual al învățătorului ordinar aplicat din partea comunelor ori confesiunilor la școala poporală elementară, este a se stabili în cel puțin 800 coroane la an. Remunerațiunea anuală a unui candidat de învățător, care a dat esamenul fundamental, nu poate să fie mai mică de cât 600 coroane. Fie-cărui învățător îi mai compete, afară de salar, locuință cinstită în natură (cel puțin două camere, bucătărie și apartimentele necesare), și o grădină în mărime de cel puțin $\frac{1}{4}$ de jugăr, ori echivalentul ei, iar' candidatului de învățător locuință cu o oadaie, ori în lipsă, echivalentul corăspunzător.

Dispozițiunea din §§-ii 139 și 140 din art. de lege XXXVIII anul 1868, că postul vacant de învățătoriu este a se împlini în curs de jumătate an cel mult, și că în timpul acesta este a se aplică la școală un candidat de învățător, mai departe, că în caz de moarte, văduva și orfanii învățătorului rămân în folosința întreagă a salariului și a locuinței jumătate de an de la ziua morții, în fine dispoziția din §-ul 138 al aceleiași legi, că învățătorul vine ales pe viață; toate aceste dispozițiuni se estind și asupra susținătorilor de școale confesionale respective asupra învățătorilor aplicați la școale elementare populare confesionale. În contra susținătorilor de școale, cari nu se vor conforma, se aplică procedura stabilită în §-ul 15 din art. de lege XXXVIII anul 1868.

§. 34. Ministrul de culte și instrucțiune poate acordă ajutor, în cadrele sumei votate din an în an de cătră legislațiune, pe lângă condițiunile și urmările stabilite în paragrafi următori, pentru a se completa salariile învățătorilor peste minimul legal până la suma de 1000 coroane, dacă concernenta autoritate supremă școlară o dorește aceasta, și comisiunea administrativă își dă aprobarea.

§. 35. Învățătorii ordinari de la școlile populare cari nu sunt ale statului, primesc adaus cuincuenal la salar 100 coroane, care repetându-se de șese ori, poate ajunge la suma de 600 coroane. Adausul acesta nu poate fi computat în plusul de salar ce eventual trece peste 800 coroane. Anii de servit pentru computarea cuincuenalelor se iau cu ziua 1 Octobrie 1893. Statutele create, ori cari se vor face în viitoriu cu privire la adausul acesta din partea singuraticilor susținători de școale, nu vin alterate prin dispozițiunea de față, în cazul că ele conțin cel puțin favorul acordat învățătorilor în paragraful acesta.

§. 36. Salarul învățătorului, ținându-se în vedere restringerile din §§-ii 38 și 39 ai acestei legi, se poate da, cum a fost obiceiul și până acum, afară de bani gata, și în competițe date în natură, ori în rodul pământului folosit.

§. 37. Susținătorul de școale are să plătească banii gata din salar la mâna învățătorului în fiecare lună, ori la un sfert de an, dar' înainte.

§. 38. Plătirea unei părți de salar în naturale se concede numai sub condițiunea, dacă se adună din partea susținătorului de școală, fără intevenirea învățătorului, și se predă învățătorului la termene înainte stabilite și în cantități tot înainte precizate, astfel, ca ultima competiță să o primească cel mult la finea lunii Novembre a anului respectiv. Dacă susținătorul de școale nu predă învățătorului naturalele în felul aceasta, ori apoi naturalele nu corespund calității mijlocie a recoltei din acel an, e dator în loc de naturalii să plătească valoarea aceloră în bani gata.

§. 39. Valoarea în bani a folosirii unei realități școlare, care formează parte întregitoare din dotațiunea învățătorului, fără a se socoti aici folosința în natură a locuinței și a grădinei, este a se stabili în mod special pentru fie-care post de învățător. Ca bază servește la stabilire — subtrăgându-se toate dările — arănda care se plătește în comuna aceea pentru o realitate de asemenea calitate. Aci mai vine apoi computată valoarea în bani a prestațiunilor, pe cari comuna (comunitatea ecleziastică) are să le facă eventual prin membrii ei, cu privire la lucrarea realității. Tot așa este a se stabili pentru fie-care comună, luându-se prețurile medii din cei trei ani expirați 1902—1904, echivalentul în bani pentru naturaliiile ce se dau învățătorului (articole de traiu, lemne, pășunat de vite, etc.)

§. 40. Pentru viitor se admit în școlile populare elementare numai posturi de învățători ordinare, sistemizate. În postul ordinar de dascălie, cu excepțiunea cazurilor amintite în §-ul 49 al legii acesteia și în §-ul 139 din art. de lege XXXVIII anul 1868, nu poate fi aplicat un candidat de învățător, respective conducerea independentă a unei clase singuraticie nu poate fi dată în grija unui candidat de dascălie.

§. 41. Restanțele stabilite în mod oficial din partea susținătorilor de școli în salariile învățătoresți, sunt a se incasa de la singuraticii debitori pe cale administrativă. Modalitățile de incasare le stabilește ministrul de culte și instrucțiune în înțelegere cu ministrul de interne și cu cel de finanțe, pe calea ordonanțelor.

§. 42. Dacă învățătorul unei școli confesionale prevede și agendele cantorului, conform aliniei a treia din §-ul 141 al art. de lege XXXVIII, anul 1868 la stabilirea salariului învățătoresc sunt a se lua împreună competențele învățătorului și ale cantorului în salariul învățătoresc.

§. 43. Atât autoritățile școlare comunale, cât și cele confesionale ale școlilor elementare populare au să facă pași, ca susținătorii școlilor, în curs de 9 luni de la intrarea în vialță a legii acesteia să garanteze pe seama învățătorilor ordinari de la școlile lor un salariu de cel puțin 800 coroane la an. Tot așa au să asigure susținătorii de școli în caz de necesitate, remunerarea de cel puțin 600 coroane pe seama candidatului la învățătorie. Dacă susținătorii de școli, în urma sărăciei stabilite în mod oficial nu sunt în stare să o facă aceasta, respective dacă cu privire la școlile comunale darea pentru școală, repartisată pe baza §-ului 35 din art. de lege XXXVIII, anul 1868, iar venitele după celalalte fonduri destinate scopurilor școlare, sunt eshaustate, — au să ceară în alte trei luni următoare, prin comisiunea administrativă, ajutor de stat pentru acoperirea lipsei, de la ministrul de culte și instrucție, în rugare motivată.

§. 43. Dacă susținătorii de școli confesionale nu asigură pe o cale ori pe alta în termenul acesta salariul minimal al învățătorilor lor, vreau însă totuș să aibă și mai departe școala lor salariul învățătoresc minimal stabilit în legea aceasta se consideră ca asigurată în sarcina profesiunii susținătoare de școli. În caz că nu se va putea incasa, în contra respectivilor susținători de școli vine pus în aplicare §-ul 15 din art. de lege XXXVIII, anul 1868, și respective punctul 4 din §-ul 6 al art. de lege XXVIII din anul 1876.

§. 45. Suma plătită până acuma din partea susținătorilor de școli, din mijloace proprii, în salariul învățătoresc, rămâne și pentru mai departe nestirbită, respective nu poate fi micșorată în scopul de a se cere ajutoriu de stat.

§. 46. Ministrul de culte și instrucțiune întregește din suma votată în scopul acesta din parte legislativei salariile învățătorilor populari, avizați la aceasta, ai comunităților civile și bisericesti, avizând despre aceasta autoritatea supremă școlară respectivă, pe calea comisiunei administrative municipale până la suma minimalului stabilit în legea aceasta, după următoarele modalități :

a) Comisiunea administrativă stabilește mărimea salariului învățătoresc, anunțat din partea autorității școlare locale, pe baza preliminarului comunității, civile ori bisericesti și al școlii, apoi pe baza certificatului autorității locale despre starea materială a comunității bisericesti, vidimat din partea primpretorului cercual (primarului).

b) Fie-care post de învățător pentru a cărui întregire de salariu s'a acordat ori s'a cerut ajutor de stat, este a se implini de regulă pe calea concursului în toată forma făcut. Concurenții au să-și dovedească cu documente : calificația legală, cetățenia de stat și împrejurarea, că sunt în stare să instrueze în limba magiară.

c) Comisiunea școlară respectivă are să arete, că învățătorul pentru a cărui îmbunătățire de salariu se cere ajutor de stat, va instrua cel puțin 30 elevi zilnici, întră 6 și 12 ani.

d) Comisiunea administrativă cercetează, dacă calificațiunea stabilită în punctul b) a învățătorului pentru care se cere ajutorul, corăspunde cerințelor legale ?

Dacă statul susține în comună o școală populară elementară de stat, pentru întregirea competenței învățătorului de la vre-o școală comună, ori confesională aflată în localitate se va da ajutor de stat, cum și adăsurile de etate numai în cazul că școala populară elementară de stat nu poate face instrucția legală a elevilor de 6 până la 12 ani din comună, din lipsă de spaț, și astfel școala populară de alt caracter e într'adevăr necesară.

§. 47. Când statul contribuie la întregirea salariului unui învățător de la școala comună ori confesională cu ajutor de stat în sumă de peste 120 coroane aplicarea învățătorului depinde de la aprobarea ministrului de culte și instrucțiune. La școlile populare elementare cari se vor împărtași de ajutor de stat, procedura alegerii de învățător, precizată în punctul 1 al §-lui 13 din art. de lege XXVIII, anul 1876, este a se modifica conform dispozițiunilor acestora.

Contribuie statul la dotarea unui post de învățător de nou sistemizat la școala populară confesională cel puțin cu 800 coroane, ca ajutoriu de stat, ori întregire de salariu, — învățătorul pentru acest post vine numit din partea ministrului de culte și instrucție.

§. 48. Deciderea finală cu privire la alegerea învățătorilor dela școala populară elementară comună, cari au salarii întregite din ajutor de stat, și cu privire la toate chestiile de ceartă ce s'ar naște, aparține cercului de competență al ministrului de culte și instrucțiune.

§. 49. Comisiunea administrativă e îndreptățită să esecute procedura disciplinară în contra învățătorului aplicat la școli populare elementare de orice caracter, fără considerare la aceea, dacă pentru întregirea salariului său s'a acordat ori nu ajutor de stat, și anume în modul precizat în §. 7 al art. de lege XXVIII din anul 1876, și în cazurile următoare :

a) dacă învățătorul a negles instruirea în limba magiară, ori n'a propus-o cu succesul care corespunde scopului urmărit prin §-ul 15 și 16 al legii acesteia;

b) dacă folosește în școală cărți și recvizite oprite din partea guvernului;

c) dacă urmărește *direcție contrară statului*. Ca direcție contrară statului vine considerată în spețial acțiunea îndreptată în contra constituției, în contra caracterului național, a unității, a independenței și a integrității teritoriale a statului, mai departe în contra aplicării bazate în lege a limbii statului, fie că aceasta se face în școală, ori afară de școală, ori chiar pe teritoriul unui alt stat, în vorbă, scriere, ori prin tipar și chipuri, prin manuale și alte mijloace de școală;

d) dacă contra dispozițiilor din §-ul 18 al art. de lege IV din anul 1903 se ocupă cu chestii de emigrare.

Rezultatul instrucției date din limba magiară îl constată inspectorul de școle, ori substitutul său, în prezența reprezentantului respectivului scaun școlar, mai departe a prim-pretorului cercual (primarului), eventual și a delegatului comisiunii administrative, luând protocol despre constatarea rezultatului. Examinarea aceasta este a se face și atunci, când reprezentantul scaunului școlar nu s'a prezentat, cu toate că a fost invitat.

În contra învățătorului se pornește procedura disciplinară pe baza acestui protocol.

Dacă în cursul cercetării disciplinare se stabilește, că motivul constatatei insuficiențe în instruirea limbei magiare nu e vre-o întrelăsare intenționată a învățătorului, ci insuficiența pregătirilor sale, în cazul acesta învățătorul, întru cât e membru la institutul regnicolar învățătoresc de penzie, este a se pensiona, respective s se prevede cu *esccontentare*. Dacă nu e membru la fondul regnicolar de penzie, susținătorul școlii are să mai aplice, pe lângă învățător încă și un candidat care posedă calificația corespunzătoare dispozițiilor luate în legea actuală.

Comisiunea administrativă de odată cu ordonarea cercetării disciplinare poate să decreteze și *suspendarea învățătorului din oficiu și beneficiu*, și dacă respectivul învățător se bucură de ajutor de stat, sub titlul de întregire de salar, ori cuincuenale. — *sistează și plățirea acestora*. Despre ordonarea cercetării disciplinare în contra unui învățător confesional este a se încunoștința respectiva autoritate bisericească: Corespunzător rezultatului cercetării disciplinare, ajutorul de stat poate fi detras întreg ori numai în parte, dela învățător. Detragerea ajutorului de stat este a se decreta în sentința disciplinară. Sentința adusă în contra unui învățător confesional se comunică respectivei autorități superioare cercuale.

Dacă e vorba de vre-o faptă punibilă (crimă, delict ori transgresiune) comisiunea administrativă predă cauza competenței autorității penale. Prin această însă nu vine împedeată continuarea procedurii disciplinare.

În cazul de sub punctul c) dispozițiile §-lui acestuia sunt a se aplica și în contra învățătorilor *pensionați*. În loc de amovare este a se decreta *perdereă penziei*.

§. 50. Dacă învățătorul e amovat din post din motivele înscrise în §-ul 49, în locul devenit vacant pe calea aceasta numește ministrul de culte și instrucțiune publică, fără a mai asculta pe susținătorul de școală, un învățător pe cheltuiala resortului de instrucțiune, chiar și la școlile cari nu sunt ale statului; cu privire la cele susținute de confesiuni însă cu restrân-

gerea, că învățătorul numit are să aparțină confesiunii al cărei caracter îl are școala. Dacă însă susținătorul de școle e în stare și aplecat să pună învățător în postul vacant, cu calificație ireproșabilă, corespunzătoare punctului b) din §-ul 46 al legii prezente, și o dovedește aceasta înaintea comisiunii administrative: ministrul de culte și instrucțiune va permuta pe învățătorul de stat dela școala aceasta, pe baza propunerii comisiunii administrative.

§. 51. Dacă la o școală care nu e de stat, învățătorul a fost de două-ori amovat, din motivele cuprinse în §-ul 49, ministrul de culte și instrucțiune o cassează și poate să rădice în locul ei școală de stat.

§. 52. Autoritatea școlară confesională e datoare să înceapă cercetare disciplinară în contra învățătorului confesional care sub titlul întregirei de salar ori cuincuenale primește ajutor de stat în vre-o sumă oarecare, la provocarea ministrului de culte și instrucțiune, în toate acele cazuri cari nu cad sub dispozițiile §-ului 49, în cari însă, conform §-lui 7 din art. de lege XXVIII din 1876, procedura disciplinară are loc.

Autoritatea confesională efectuește procedura disciplinară după normele sale proprii.

Dacă autoritatea superioară confesională nu începe procedura disciplinară în 15 zile dela primirea ordinațiunii, ori dacă nu o termină în curs de trei luni, fără a se justifica în mod corespunzător, ori apoi, dacă în 15 zile dela aducerea sentinței nu o înaintează ministrului: va efectui comisiunea administrativă procedura disciplinară, după dispozițiile art. de lege XXVIII din anul 1876.

Fie-care autoritate confesională are să-și înainteze regulamentul disciplinar ministrului de culte și instrucțiune spre luare la cunoștință.

Ministrul de culte și instrucțiune poate de odată cu trimiterea provocării către autoritatea confesională să introducă cercetare disciplinară, ori apoi ori-când în cursul acesteia să sisteze plățirea ajutorului de stat, și să-l detragă din salariul învățătorului, în întregime, ori în parte.

§. 53. Dacă susținătorii de școle comunale ori confesionale nu sunt în stare să dea din propriile lor mijloace cuincuenalele stabilite în §-ul 35 al legii acesteia, respective contribuția care se poate repartiza pe baza §-ului 35 din art. de lege XXXVIII din 1868 cu privire la școlile comunale și venitele celorlalte fonduri cari pot fi întrebuințate pentru scopuri școlare sunt eshauriate: pe lângă aplicarea procedurii stabilite pentru întregirea salariului minimal învățătoresc se vor împărtași susținătorii de școle de ajutor de stat și cu privire la acoperirea cuincuenalelor, în care caz, dacă învățătorul primește ajutor de stat numai sub titlul de cuincuenale, vine aplicat §. 52 al legii acesteia, iar dacă primește ajutor de stat sub titlul de cuincuenale și întregire de salar, vin puse în aplicare dispozițiile §§-ilor 46 și 52.

§. 54. Dacă autoritatea bisericească condamnă pe învățătorul dela școala confesională, provăzut cu ajutor de stat sub titlul fie de întregire de salar, fie de cuincuenale, la pierderea oficiului, pe cale disciplinară, are să comunice sentința ministrului de culte și instrucțiune publică în curs de 15 zile. Ministrul, în cursul unei luni dela primirea sentinței poate să introducă procedură nouă (disciplinară) cu cooperarea unui delegat al comisiunii administrative, și pe baza acestei noue proceduri să croască sentință nouă.

Dacă ministrul însă nu se pronunță în restimpul amintit, sentința poate fi executată.

§. 55. Ajutorul de stat, dat învățătorului dela

școala populară confesională pe baza legii prezente, fie sub titlul întregirii de salariu, ori al cuincuenalelor, este a se asemna la oficiul regesc de dare pe numele respectivului învățător, astfel ca să i-se plătească tot la trei luni, în mod anticipativ, pe baza cuitanței vidimate de inspectorul regesc de școli. Inspectorul de școli poate să vidimeze numai o astfel de cuitanță, pe care respectivul scaun școlar constată în mod oficial activitatea, faptică a învățătorului.

§. 56. Fiecare învățător ordinar aplicat întâia dată la școala populară elementară de orice caracter, are să-și dovedească înaintea inspectorului regesc de școli cetățenia de stat, și are să pună jurământ în fața competenței autorității școlare, având a se cuprinde în jurământ și următoarele:

„Eu, N. N. ales (numit) învățător ordinar la școala elementară populară din... jur pe Dumnezeu cel viu, că voi fi cu credință neclătită și nestrămutată față de M. Sa regele meu apostolic, față de patria ungară și legile ei sancționate, și că voi împlini totdeauna conștient, cu credință și punctual datorințele împreună cu oficiul meu și ordinațiunile autorităților înalte și supreme din patrie. Așa să-mi ajute Dumnezeu“.

La fondul regnicolar de penziune vine primit numai învățătorul care dovedește că a făcut acest jurământ. Inspectorul de școli poate vidima prima cuitanță despre ajutorul de stat acordat pentru întregirea salariului învățătoresc numai atunci, dacă învățătorul dovedește cu document că a făcut jurământul.

§. 57. Învățătoarea aplicată la școala populară de orice caracter, ori supraveghietoarea aplicată la vre-un azil de copii de orice caracter, în caz că se mărită altundeva, e considerată ca și cum ar fi demisionat din postul avut.

Capitolul IV

Instruirea și calificarea învățătorilor

§. 58. În pedagogiile pentru învățători și învățătoare pot fi primiți numai tineri, respective fete, cari au cel puțin 14 ani, au terminat cu succes școala superioară populară, ori cele patru clase inferioare ale școlii civile, ale unei școli superioare de fete, ori ale unei școli medii, și dovedesc aceasta cu atestat în regulă. Candidatul ce e de primit are să dovedească că *vorbește ungurește*, mai departe, să dovedească cu certificat de la medic cu cerc oficial de competență, că e sănătos cu privire la toate simțirile și e de un fisic corăspunzător ocupațiunii de învățător. Cel trecut peste anul 18 de etate nu poate fi primit.

§. 59. În pedagogiile pentru învățători și învățătoare instruirea durează *patru ani*. În fiecare curs nu pot fi primiți, de regulă, mai mulți de cât *30 de elevi*. Numărul acesta poate fi urcat numai cu aprobarea ministrului de culte și instrucțiune, și numai în cazul când spațiul din respectiva sală de clasă (120 metru pătrat pe un elev) o condece aceasta. Elevii și elevele sunt a se instrui *separat*. Unirea pedagogilor pentru învățători și învățătoare într'un organism comun, și sub administrație comună, împreunarea lor cu un institut de educație de altă categorie, mai departe susținerea lor în cursuri necomplete și contrare: nu se permite.

§. 60. Fiecare pedagogie de învățători și învățătoare trebuie să dispună:

a) De sale de clase corăspunzătoare pentru numărul cursurilor, și de localități corăspunzătoare scopului instrucției și administrației școlare, cum și al așezării de biblioteci și de colecții de recuizite școlare.

b) De grădină, care are să fie folosită la facerea exercițiilor agronomice, și de recuizitele necesare pentru instruirea în economia de casă.

c) De un loc potrivit pentru gimnastică și de o sală de gimnastică.

d) De o școală de aplicație stătătoare din ambele cursuri ale școlii elementare populare (zilnic și de repetiție), pentru a se câștiga instrucția practică și intuițiunea. Școala de aplicație are să stea în legătură organică cu pedagogia și sub aceeași administrație comună.

§. 61. La pedagogiile de stat pentru învățători și învățătoare vin create gospodării și internate puse cu, ele în legătură organică, a căror organizare o stabilește ministrul de culte și instrucțiune, după ascultarea opiniunii corpului profesoral.

Elevi săraci, diligenți și cu bună purtare, pot fi dispensați de tot ori în parte, de la plățirea taxelor pentru primirea în internat, eventual pot primi în locul acestei dispensări un ajutoriu în bani. Primirea în pedagogie și în internatul legat de ea, cum și acordarea favorului de stat se face din partea corpului profesoral, prezidat de inspectorul regesc de școli ca reprezentant al ministrului de culte și instrucțiune (împuternicire, pe care ministru poate să o detragă ori și când) și despre aceasta se face raport detaliat ministrului de culte și instrucțiune.

(Va urma)

Posta Redacției

Unul din cei de față. Rugăm să nu ni-se mai trimită corespondențe trimise și la alte foi.

Bibliografie

În editura tipografiei Nicu D. Miloșescu din Tg.-Jiu, a apărut „*Cartea Săteanului*“ de Căpitan *Șmanoil Părăeanu*, conținând nuvele din viața țărănească, în care sunt zugrăvite patimile și virtuțile de la sat: Smaranda, Popa Ion, Radu Perceptorul Dinu Sergentul, O meserie plătește cât o moșie Răspata Jurământului, Doctorul de plasă, Moș Dinu Cîmpoeru, Boer Călin și alte nuvele scrise în limba curată și frumoasă românească, povestiri pline de învățătură pentru popor.

„*Cartea Săteanului*“, atât prin conținutul ei cât și prin frumusețea artistică a tiparului și a copertei este o lucrare, care mărește numărul operilor de valoare apărute până acum.

„*Cartea Săteanului*“, se găsește de vânzare la Librăria Nicu D. Miloșescu din Târgu-Jiu și la toate Librăriile din Transilvania. Pețul 1 cor.

*
Nou *Abcdar românesc* de Vasile Petri. Edițiunea XV. Emendată și aprobată de înaltul minister reg. ung. de culte și instrucțiune publică publică prin emișul său de dno. 3. Decembre 1890. Nr. 52.350. Prețul unui esemplar legat 50 fileri. Sibiu, Tipografia lui Ios. Drotleff. 1903.

Pe baza ordinațiunii Ven. Consistor ddo 22 Martie 1604 Nr. 4432 B ex 1903 se escrie concurs pentru ocuparea postului de paroh în parohia de cl. I din comuna **Ramna**, protopresbiteratul Bocșa-montană, cu termen de recurgere de 30 zile dela prima publicare în „Foaia Dieezană“.

Emolumentele sunt:

1. 2 sesiuni parohiale.
2. Birul și stola uzuată.

Doritorii de a ocupa acest post de paroh să-și substearnă petițiunile instruate conform Statutului organic și regulamentului pentru parohii P. On. Oficiu protopresbiteral în Bocșa-montană, adresate comitetului parohial din Ramna.

Recurenții sunt poștiți a se prezenta în vro Duminecă sau sârbătoare în s. biserică cu știrea P. On. D. Protopresbiter spre a-și arăta desteritatea în oratorie și cântarea bisericească.

Ramna din ședința comitetului parohial, ținută în 10/23 Octomvrie 1904. 1—3 [61]

Ioan Pincu

Romul Ancușa

adm. par. președ. comit. par.

not. com. par.

În conțelegere cu mine: *Maxim Popoviciu* protopresbiter.

Pentru întregirea postului de învățător la școala confesională gr. ort. română din **Brazova**, protopresbiteratul Făget, se escrie concurs cu termen de 30 de zile de recurgere dela prima publicare pe lângă următoarele emolumente:

1. Salariul învățătoresc 600 cor.
2. Conferința învățătorescă 6 cor.
3. Scripturistica învățătorului 6 cor.
4. 10 metri de lemne pe sama învățătorului, și 10 metri pentru sala de învățământ, care comuna are a le cumpăra, și a le aduce gratuit în curtea școalei.
5. Cvarțir liber, grajd, cămară, precum și grădină de legumi de 1/2 juger.
6. Două jugere de pământ arător, pentru care are a solvi învățătorul sf. biserici 30 cor. și care pământ aduce un venit minimum 80—100 cor. (Darea reg. după pământ o solvește st. biserică).

Alesul învățător este îndătorat, pe lângă purtarea cantoratului în și afară de biserică, a purta și scripturistica în comitetul și sinodul parohial și a compune socotelele cultului.

Pentru servii prestare înainte de ocuparea acestui post, comuna bisericească nu acoardă alesului nici un fel de emolument.

Doritorii de a ocupa acest post, au a-și așterne petițiunile instruate conform normelor din vigoare, în termenul deschis la Prea Onoratul Oficiu protopresbiteral a tractului Făget, și numai cu prealabila încuviințare a P. On. Oficiu ppresbiteral are a se prezenta în comună.

Totodată se obsearvă, că cei-ce posed mai puțin de 2—3 clase, gimnaziale sau civile, nu pot recurge la postul învățătoresc ne fiind încă în candidație.

Comitetul parohial dorește, ca recurenții să se presinte în vre-o duminecă sau sârbătoare în sf. biserică spre a-și arăta desteritatea în cântare și tipic.

Brazova, din ședința comitetului parohial, ținută la 16/29 Octombrie 1904. 1—3 [60]

Ioan Alesandrescu,

George Tittel,

preot ca președ. com. parohial.

not. subst. al comit. parohial

În conțelegere cu mine: *Sebastian Olarin*, ppresbiter.

În **Librăria dieezană din Caransebeș**
se primește

Un învățăcel

din familie bună și care are cel puțin **3 clase**
gimnaziale ori civile.

Administrația

Librăriei și Tipografiei dieezane Caransebeș.

Senegin cotra tusei, răgușelii, durerii de piept, ofitei, tusei măgărești, catarului astmei, greutății de respirat, lungoarei și tusei seci. **Vindecă sigur și repede.** Prețul **1 cor. 20 fil. și 2 cor.**

Capsic unsoare. Contra durerii de oase, podagrei reumatismului, recelelor, durerilor de cap; dinți și nervi, precum și scriniturilor. Cele mai îmbătrânite boale le vindecă. Prețul **1 cor. 20 fil. și 2 cor.**

Centarin. Contra morburilor de stomac, precum lipsa de apetit, mistuirea rea, catarul și aprinderea de stomach, greața și vomarea, sgârțciurile cele mai grele. Leac sigur. Foloșesc și la curățirea sângelui. Prețul **1 cor. 20 fil. și 2 cor.**

Kaljodsarsaparil. Mijloc escelent pentru curățirea sângelui la sifilis, morburile tinerețelor **1 sticlă 2 cor.**

Laxbonbons. Închiderea scaunului e cauza diferitelor morburi, precum, palpitarea de inimă, ameteți, dureri de cap și altele. Deci cine suferă de încheierea scaunului numai de cât se comandeză **Laxbonbons** zacharele purgative, plăcute și dulci la luat. Prețul **1 cor.**

Chimicale, drogoue, legături și bandagerie chirurgice. Instrucție pentru prepararea diferitelor vinarsuri, liqueruri, rum și altele. Teuri ruseice, Parfumuri, săpunuri, crem escelent pentru față și mâni. Articoli cosmetice, oleu pentru păr. Esență pentru picatul și întărirea părului. Apa de gură și dinți pe cum și prav. Ori ce fel de articlu din bransă. Toate foarte ieftine. Faceți întrebare și Vă veți convinge.

8—10 [47]

Cornel Demeter,

apotecar în Szászváros piața școalei Nr. 45